

Streszczenie rozprawy doktorskiej mgr Rokszany Sądżuga

pt. *Przestępstwa przeciwko zwierzętom – charakterystyka prawno-kryminalistyczna*

Ochrona środowiska to jeden z ważniejszych obszarów zainteresowań ludzkości w ostatnim czasie. Jest to zagadnienie znane myśli prawniczej już od co najmniej kilku wieków, a nawet sięga czasów starożytnych. Z powodu dynamicznego rozwoju cywilizacji zaistniała potrzeba zapewnienia adekwatnego bezpieczeństwa środowisku. W tej kwestii jednym z pomocnych człowiekowi narzędzi, które może wspomóc jego działalność na rzecz ochrony otaczającej go natury, jest prawo. Motywem dla powstania pierwszych regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska naturalnego, w tym zwierząt, było przede wszystkim zabezpieczenie interesów gospodarczych konkretnych państw. Bardziej szczegółowe i restrykcyjne przepisy powstawały wraz ze zmieniającą się świadomością człowieka, co do jego miejsca w ekosystemie oraz jaką jest dla niego wartość. Coraz intensywniejsze wykorzystanie zwierząt przez człowieka, nie zawsze znajdujące odpowiednie uzasadnienie i które często można było zakwalifikować, jako przestępstwo, doprowadziło do konieczności stworzenia bardziej restrykcyjnych konstrukcji prawnych, w tym karnych, które miały ograniczyć przyzwolenie do arbitralnego traktowania zwierząt. Rozwój karnoprawnej ochrony zwierząt nastąpił również w Polsce. Pierwszym aktem prawnym penalizującym zakaz znęcania się nad zwierzętami w różnych formach było Rozporządzenie Prezydenta RP z 22 marca 1928 r., które po 69 latach zastąpiła obowiązująca w dniu dzisiejszym Ustawa z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt.

Głównymi metodami badawczymi wykorzystanymi w pracy była metoda prawno-historyczną oraz prawno-dogmatyczną. Polegały one przede wszystkim na wnikliwym studiowaniu literatury prawniczej, kryminalistycznej, psychologicznej i medycznej. Ponadto poddano krytyce dorobek piśmiennictwa oraz judykatury w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego procesowego oraz kryminalistyki oraz tego, które swoim zakresem obejmuje ochronę zwierząt w różnych aspektach. Wykorzystanie tej metody pozwoliło na uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania, a przede wszystkim kierunku i skutków działalności ludzkiej w zakresie przestępczości przeciwko zwierzętom. Ponadto analizie poddane zostały również akty prawne i źródła obowiązujące obecnie, jak również o charakterze historycznym swoim zakresem obejmujące przede wszystkim ochronę zwierząt, ale również jej miejsca w szeroko pojętej ochronie środowiska. Kolejną metodą badawczą wykorzystaną w pracy była analiza indywidualnych przypadków. Metoda ta w niniejszej pracy polegała na badaniu 55 akt spraw karnych prawomocnie zakończonych w latach 2010-2014 z

art. 35 ustawy o ochronie zwierząt, prowadzonych w 6 sądach rejonowych w Warszawie oraz w Sądzie Rejonowym w Olsztynie. Natomiast wykorzystanymi w pracy technikami badawczymi były: wykorzystanie danych statystycznych, analiza przekazów medialnych oraz ankieta wśród losowo wybranych 100 osób.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, poprzedzonych stosownym wprowadzeniem. W pracy odnaleźć można zwięzłe przytoczenie kwestii związanych ze znaczeniem ochrony zwierząt w aspekcie kulturowym i historycznym. Rozważania w tym zakresie rozpoczynają się od próby zdefiniowania pojęcia ochrony zwierząt, które można rozumieć na wiele sposobów. Dalsze rozważania dotyczą roli i znaczenia zwierząt w największych religiach świata oraz ich podmiotowości w myśli fizjologiczno-etycznej. Wraz z rozwojem cywilizacji myślenie człowieka na temat zwierząt diametralnie się zmieniło. Zmiana świadomości człowieka w stosunku do miejsca zwierząt na Ziemi spowodowała powstawanie coraz nowszych rozwiązań prawnych. Koniecznym było zatem przedstawienie również kwestii rozwoju ochrony zwierząt w Polsce do dnia 21 sierpnia 1997 r., jak również po uchwaleniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. Opisanie podstawowego zakresu ustawy wraz z podaniem definicji konkretnych kategorii zwierząt oraz istniejących w niej problematycznych zagadnień jest podstawą do tego, aby mówić o ich karnoprawnej ochronie. Opracowanie zawiera skróconą podbudowę zakresu uregulowań najważniejszej ustawy chroniącej zwierzęta. Akt ten nie jest jednak jedynym, który odnosi się do ochrony zwierząt. Koniecznym było więc opisanie uregulowań innych aktów prawnych, które swoim zakresem obejmują różne kategorie zwierząt i rodzaje ich ochrony. W pracy odnaleźć można także analizę przepisów karnych w ustawach, w których znajduje się penalizacja przestępstw przeciwko zwierzętom, a więc przedstawiony został katalog przestępstw przeciwko zwierzętom zawarty w ustawie o ochronie zwierząt. Na czynniki pierwsze rozłożone zostały dwa wskazane w art. 35 ustawy przestępstwa, tj. przestępstwo zabicia, uśmiercenia, dokonywania uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów ustawy oraz przestępstwo znęcania się nad zwierzętami. Analizie zostały również poddane sankcje karne grożące za popełnione przestępstwa. W dalszej części został przedstawiony zwięzły rys katalogu wykroczeń przeciwko zwierzętom zawartych w ustawie o ochronie zwierząt. W opracowaniu nie pominięto również problematyki wykrywczo-dowodowej przestępstw przeciwko zwierzętom, a jej analiza nastąpiła na skutek przeprowadzonych przez autorkę badań 55 aktów spraw karnych prawomocnie zakończonych z art. 35 ustawy o ochronie zwierząt przeprowadzonych 7 sądach rejonowych. Rozważania w tym temacie rozpoczynają się przedstawieniem celów postępowania karnego oraz podejmowanych w tym zakresie czynności organów ścigania. W rozdziale zostały zawarte wyniki badań aktów spraw karnych

w zakresie form zawiadamiania o popełnieniu przestępstwa przeciwko zwierzętom oraz podmiotów, które tego zawiadomienia dokonują. W pracy poświęcono również rozdział kwestiom zapobiegania przestępczości przeciwko zwierzętom, w którym podjęto tematykę ochrony zwierząt w kontekście konstytucyjnych zadań państwa, działalności różnych instytucji państwowych, którym wpisano w ustawowe zadania ochronę zwierząt, działalności organizacji pozarządowych, których statutowym celem jest ochrona zwierząt, jak również kwestia roli mediów w aspekcie przeciwdziałania przestępczości przeciwko zwierzętom oraz uświadamiania społeczeństwa na temat istnienia coraz bardziej powszechnej przemocy wobec zwierząt.

Zwieńczeniem całej pracy są wnioski oparte na wnikliwym studiowaniu literatury, książek przedmiotu, orzecznictwa, analizie aktów prawnych oraz źródeł obowiązujących w Polsce. Ogromne znaczenie miały również wnioski nasuwające się po przeprowadzeniu analizy badań aktowych oraz ankiety skierowanej do 100 losowo wybranych osób. Przyczyniło się to do odpowiedniego ujęcia aspektów prawno-kryminalistycznych przestępczości przeciwko zwierzętom.